

почерки, символічне зображення сонця, ілюстрацію, на якій зображено жінку, яка дивиться на безліч шматочків паперу на землі, а також розміщення цих фрагментів, зокрема дугоподібне розташування виразу «*strange feeling of weightlessness*», що візуально імітує «дивне відчуття невагомості» людини, яке вона відчуває, читаючи ці поезії.

Отже, сучасні австралійські художні наративи для дітей початку XXI століття характеризуються тенденціями до жанрових трансформацій та мультимодальності наративного конструювання. У графічних наративах візуальний модус репрезентації історій домінує над вербальний, доповнюючи й підсилюючи його за допомогою низки графічних засобів, сприяє творенню постатей наратора та фокалізатора й уможливорює глибше розуміння змісту історій. Перспективним вважаємо дослідження мультимодальної образності графічних наративів для дітей Австралії та порівняння їх особливостей з наративами інших країн.

Список використаних джерел:

1. Цапів А.О. Конструювання графічних наративів (коміксів) (на матеріалі графічних текстів циклу *Fables*). *Science and Education a New Dimension. Philology*, VIII(68). 2020. Issue 226. P. 50-55.
2. Kress G., & van Leeuwen T. *Reading images: The grammar of visual design* (2nd ed.). London and New York: Routledge Taylor & Francis Group, 2006.
3. Tan Sh. *Tales from Outer Suburbia* (S. Tan, Illus.). Allen & Unwin, 2008. 96 p.
4. Tan Sh. *Suburbia Book*. URL: <https://www.shauntan.net/new-page-30> Accessed 16 November 2024.
5. Tsapiv A. Multimodal Imagery in Picture Books for Children. *Cognition, communication, discourse*. 2022, № 25. P.80-87.

СПЕЦИФІКА ЖІНОЧОЇ ПСИХОЛОГІЇ У РОМАНІ ДЖЕЙН ОСТІН «ГОРДИСТЬ І УПЕРЕДЖЕННЯ»

Валерія Швайка

здобувачка історико-філологічного факультету,
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»,
E-mail: valerishvaika4@gmail.com

Надія Павлюк

кандидат філологічних наук, доцент
кафедри української на зарубіжній літератур,
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»,
E-mail: pavlyuknadya@gmail.com

Психологізм у літературознавстві є складним явищем, яке поступово розвивалося від зосередженості на зовнішніх подіях до все глибшого дослідження внутрішнього світу персонажів. У ранніх художніх творах головна увага була звернена на дії героїв та перебігу подій. Оповіді базувалися на зовнішніх чинниках: пригодах, битвах, коханні чи сімейних інтригах. Однак згодом автори почали усвідомлювати, що для створення більш багатовимірних, живих і реалістичних героїв необхідно показувати не лише їхні дії, але й внутрішні переживання, думки та емоції [1].

«Цей перехід до зображення складних душевних станів став особливо помітним у XVIII-XIX століттях, коли в європейській літературі зароджується новий тип роману — психологічний роман» [2]. Письменники почали цікавитися тим, як зовнішні події впливають на внутрішній світ героїв, як їхні рішення формуються під впливом емоцій та думок, і як внутрішні конфлікти можуть стати рушійною силою розвитку сюжету. Тому, наприклад, у творі «Гордість і упередження» Джейн Остін виступила зі своєрідним «вотумом довіри», щоб висловити розуміння до зазначеного питання специфіки жіночої психології.

Однією з визначальних рис жіночої психології в романах XIX століття була концепція романтизованої жіночності, тобто жінки «грали роль», у якій втілено гіперболізовані якості, такі як ніжність, лагідність, чистота, досконалість, скромність, сором'язливість. Їхнє місце в суспільстві обмежувалося рамками «гарної господині, яка турбується про дім і сім'ю».

«Виховання жінок відбувалося з думкою про те, що їхня основна мета — вийти заміж і бути вірною дружиною та матір'ю. Така «сентиментальна» концепція жіночності становила основу багатьох романів, формуючи стереотипний образ жінки як «ангела дому», символу самопожертви, терпіння і моральної чистоти» [1].

У романах цього періоду, зокрема у белетристичному творі Джейн Остін «Гордість і упередження», також можна зустріти мотиви психологічних конфліктів між обов'язком і почуттям. Багато героїнь переживали внутрішні конфлікти між своїми обов'язками перед родиною або суспільством і своїми власними почуттями та бажаннями [3].

У літературі XIX століття нерідко підіймалися питання, пов'язані з феміністичними ідеями та критикою патріархального суспільства та норм, які там було укорінено, саме цими нормами і регулювалося життя жінок у соціумі того часу. Хоча Джейн Остін не належала до феміністичних активісток у сучасному розумінні цього слова, у своєму романі вона торкнулася теми жіночої рівноправності. Через образи героїнь, а особливо Елізабет Беннет, авторка висловила своє критичне ставлення до традиційних уявлень про роль жінки у шлюбі. Письменниця змогла довести, що представниці жіночої статі — не профани, а стійкі особистості, що мають внутрішню силу, яка допомагає їм знайти щастя поза соціальними очікуваннями.

Освіта та інтелектуальний розвиток жінок також стали важливими темами в романах цього періоду. Жінки часто були обмежені в доступі до освіти, і їхня самореалізація залишалася на другому плані у порівнянні з чоловіками. Але

автори все частіше порушували питання значення освіти для жінок, пропонуючи образи героїнь, які прагнуть до знань і розвитку. Персонажі, такі як Елізабет Беннет у «Гордість і упередження» або Джейн Ейр у однойменному романі Шарлотти Бронте, протиставлялися типовим образам наївних і «поверхневих» жінок, втілюючи нову тенденцію — образ освіченої, самостійної жінки, яка здатна автономно приймати рішення [5].

Елізабет не лише прагне до освіти й саморозвитку, але й використовує свій інтелект для того, щоб протистояти соціальним і культурним нормам свого часу, що є специфікою формування її внутрішнього світу. Вона демонструє здатність мислити критично, оцінювати ситуації з власної точки зору і робити вибір, заснований на моральних принципах, а не на сподіваннях оточуючих. Наприклад, головна героїня роману відмовляється виходити за людину, яка не відповідає її уявленням про гідність і повагу, навіть якщо це забезпечило б її майбутнє з фінансової точки зору.

У романі Джейн Остін «Гордість і упередження» Елізабет проходить через складну емоційну еволюцію, яка відображає не лише її особисті переживання, але й широкі соціальні контексти ХІХ століття.

Друга з п'яти сестер, улюблениця батька вирізняється серед героїнь свого часу незалежністю та непокірністю усталеним суспільним нормам. Вона не боїться висловлювати свою думку, навіть якщо це йде врозріз із загальноприйнятими стандартами. Її дотепність, критичне мислення і здатність ставити під сумнів суспільні правила роблять її не просто романтичною героїнею, але й уособленням прогресивної жінки, яка бореться за право бути почутою і визнаною не лише за красу чи походження, а й за свій розум, глибину і характер. «Елізабет була рішуче налаштована проти будь-якої розмови з Дарсі й тому відвернулася, бо була в настрої такому поганому, що не змогла повністю його подолати навіть під час розмови з містером Бінглі, чия сліпа нерозбірливість почала дратувати її» [6, с. 83].

Важливою рисою специфічного образу Елізабет є її неприйняття традиційного для того часу уявлення про шлюб як про економічну угоду. Вона відмовляється від пропозиції містера Коллінза, бо не бачить у ньому ані поваги, ані любові:

«— Містере Коллінз, — запально вигукнула Елізабет, — ви мене просто ошелешуєте. Якщо все, що я вам досі сказала, видається вам різновидом заохочення, то я дійсно не знаю, як висловити свою відмову таким чином, аби ви переконалися, що це — справді відмова» [6, с. 100]. Такий вчинок є кардинально неприйнятним тогочасними нормами, коли для жінок шлюб був єдиним шляхом до стабільності та соціального статусу.

Однією з основних тем емоційної еволюції Елізабет є її сприйняття любові. На початку роману вона має певні уявлення про романтичні стосунки, які згодом змінюються. Спочатку дотепна дівчина з упередженими твердженнями сприймає шлюб, перш за все, як соціальну необхідність, але водночас вважає, що істинна любов і взаєморозуміння є важливими компонентами будь-яких стосунків. Її початкове ставлення до містера Дарсі — це суміш іронії і зневаги, яке зумовлене його гордістю та відчуженістю. Вона піддає сумніву наміри

чоловіка та моральні якості, вважаючи, що він є типом людини, з якою неможливо знайти спільну мову, краще піти на гільйотину, ніж залишитися з ним правити теревені один на один. Це ставлення відображає не лише її початкову недовіру, а й здатність до критичного мислення.

Спершу відчуженість Дарсі й безспірна незалежність Елізабет створюють між ними напруження. Гордощі Дарсі та упередження Елізабет щодо нього лише посилюють їхню ворожість:

«— Це так дивно! — скрикнула Елізабет. — Який жах! Це просто огидно! Як же це всім відома гордовитість містера Дарсі не змусила його вчинити справедливо щодо вас?! Окрім інших мотивів, від непорядності його мусила втримати хоча б гордість та самоповага, бо його вчинок тільки непорядністю й можна назвати» [6, с. 75]. Проте, впродовж розгортання сюжетних перипетій роману обидва герої зазнають глибоких психологічних змін, які зближують їх.

Поведінка Дарсі зумовлена схильністю до саморефлексії та змін, то ж з часом його снобізм і зневага до нижчих соціальних верств, включно з родиною Елізабет, поступаються місцем новому рівню самосвідомості. Попри свої статки, він починає розуміти важливість поваги до почуттів інших людей. Його любов до Елізабет ставить під сумнів власні переконання щодо соціальної ієрархії і змушує замислитися над власною поведінкою та зарозумілістю.

Елізабет, у свою чергу, також переглядає упередження та вчиться сприймати події з іншої перспективи. Цей процес стає для неї емоційним викликом. Її початкова зневага до Дарсі сформувалася не лише на непорозуміннях і плітках, насправді це було проєкцією її власних страхів і недовіри. З часом, дізнаючись його справжній характер, вона починає бачити значно більше, що свідчить про її зростання і здатність до саморефлексії. Це і формує її психологічний портрет, як жінки, що здатна трансформуватися.

Крім того, у романі важливою є тема сімейних зв'язків. Елізабет має різні стосунки з усіма членами своєї родини, що також впливає на її внутрішній стан. Вона часто відчуває сором за поведінку своїх сестер, особливо за Лідію, яка стає жертвою своїх легковажних рішень. Цей сором і занепокоєння накладають свій відбиток на емоційному стані Елізабет, коли вона змушена балансувати між власними бажаннями та обов'язками перед родиною. Дівчина намагається бути моральним компасом у своїй родині, але це часто призводить до конфліктів та стресу, оскільки її погляди не завжди відповідають очікуванням оточуючих [2].

Емоційна еволюція Елізабет досягає свого апогею під час кульмінаційних моментів роману. Коли вона дізнається правду про Дарсі, його вчинки та його бажання допомогти її родині, сприйняття дівчини до його особистості зазнає кардинальних змін. Вона визнає, що справжня любов потребує не лише фізичної привабливості, а й емоційної та моральної підтримки.

«Завершення роману символізує повне перетворення Елізабет. Її шлях до самопізнання та прийняття власних недосконалостей, а також готовність прийняти любов з усіма її викликами свідчать про загартований дух юної дівчини. Вона вчиться цінувати себе, а також шанувати глибину почуттів інших

людей. Ця еволюція робить її не лише сильною, але й чутливою жінкою, здатною на справжні почуття» [4].

Роман Джейн Остін «Гордість і упередження» є прикладом глибокого художнього дослідження жіночої психології, у якому відображені важливі аспекти внутрішньої еволюції та соціальних змін.

Елізабет демонструє свою здатність до саморефлексії, особливо у стосунках з містером Дарсі, який спочатку викликає в неї антипатію, але згодом стає відправною точкою для переосмислення її поглядів. Ця трансформація не лише відображає її здатність до емоційного розвитку, але й показує вплив кохання, що спонукає до перегляду упереджень і особистісного зростання.

Роман Джейн Остін вирізняється оригінальним підходом до зображення жіночої самосвідомості в умовах патріархального суспільства, де шлюб часто розглядався як засіб досягнення економічної стабільності.

Таким чином, авторка, завдяки образу Елізабет Беннет, відкриває шлях до нової концепції жіночої ідентичності, яка включає в себе як повагу до традицій, так і прагнення до особистої самореалізації. Бестселер є не просто романом про кохання, а й глибоким дослідженням ролі жінки у суспільстві, що випереджає час і відкриває нові можливості для літературного втілення фемінного досвіду та розкриття багатогранності жіночої психології.

Список використаних джерел:

1. Бернард Л. Тема жіночої чутливості в романах Джейн Остін. Оксфорд: Оксфордський університет, 2015. 256 с.
2. Гончарова Н. Психологізм жіночих образів у романі Джейн Остін «Гордість та упередження». Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2020. 97 с.
3. Коваленко О. Конфлікт між особистістю та соціумом у романах Джейн Остін. *Наукові записки НДУ*. 2019. Т. 8. С. 78–85.
4. Ліндсі К. Іронія та психологізм в творчості Джейн Остін. *Сучасна література*. 2019. № 4. С. 55–63.
5. Невгад А. Жіночі образи в англійській літературі ХІХ століття. Харків : Фоліо, 2016. 156 с.
6. Остін Дж. Гордість та упередження. Київ : Знання, 2023. 336 с.